

Editorial

Pentru cine bat clopotele justiției în Republica Moldova?

Igor Munteanu,
Director Executiv IDIS
„Viitorul”

Decizia de invalidare a rezultatelor scrutinului municipal din Chișinău (din 3 iunie) și menținerea, la Curtea de Apel, a hotărârii luate de prima instanță a pus pe jar cetățenii Republicii Moldova, dar și partenerii externi ai țării. Univoc, justiția a pierdut o foarte bună ocazie de a se spăla de învinuirile, care i s-au adus anterior, precum că ar servi unor cercuri înguste de profitori politici și că nu ar lucra în numele dreptății și al echității.

Sute de cetățeni au protestat contra acestei nedreptăți în ultima săptămână, considerând argumentele invocate de judecătorii primei instanței drept „puerile și lipsite de bun-simț” și susținând că, printr-o decizie abuzivă, le este furat un drept inalienabil - cel de a-și alege reprezentanții locali. Judecătorii sunt suspectați că ar face jocul Partidului Democrat, care dorește să-l împiedice pe candidatul Opoziției unite, Andrei Năstase, să preia controlul executiv asupra capitalei și, odată cu aceasta - să dea o lecție tuturor celor care s-ar fi îndoit de „cerbicia” Puterii de a rămâne la putere. Iar pentru a-și atinge scopul este folosit clientelismul unei justiții slabe... Este interesant de notat că sentimentul unei ilegalități este resimțit chiar și de partida politică ce a pierdut scrutinul, ceea ce sporește percepția publicului asupra deciziilor luate de instanță privind anularea unui scrutin perfect valabil.

Consecințele acestei situații sunt multiple. Publicul resimte invalidarea alegerilor în capitală ca pe un afront personal, ceea ce fisurează credibilitatea sistemului și adâncește ruptura între Putere și societate. Indignați de ilegalitatea deciziilor adoptate, mai mulți protestatari au lansat acțiuni de blamare a Puterii și a justiției, fiind urmați duminică, 24 iunie, de un număr impresionant de cetățeni (circa 30.000 de persoane ieșite la marș), care au continuat protestul pașnic împotriva invalidării rezultatelor scrutinului local din Chișinău. Protestele sugerează o mobilizare vizibilă a Opoziției, care va taxa dur

abaterile nedemocratice ale Puterii, stimulând dorința de participare la viața „cetății” a unor segmente ce tratau cu multă indiferență scena politică, în care nu se întâmplau prea multe lucruri...

Putem spune că ilegalitățile au scuturat clopotnița justiției și au trezit la acțiuni un public profund revoltat, care căuta un pretext. La 22 iunie, Consiliul Suprem al Magistraturii a lansat un apel către cetățeni și presă, chemând

la o „abordare rezonabilă”, dar se pare că mesajul în cauză pierde din vedere un element esențial al situației - publicul cere justiție imparțială și nu calm, o restabilire a dreptății electorale și nu menținerea status-quo-ului într-o chestiune care înseamnă, pentru oameni, încălcarea „liniilor roșii”, care și este alegerea directă a puterii locale.

Incidentul, neconsumat până la această oră, a suscitat reacții dure și din partea actorilor externi. Reacțiile sunt, în general, benigne, dar ferme și au răsunat din partea Șefului Delegației UE, Peter Michalko și a Serviciului European pentru Acțiune Externă (20 iunie), a Parlamentului European (21 iunie), a Partidului Popular European (20 iunie), a Departamentului de Stat al SUA (21 iunie). Astfel, principalii parteneri externi au fixat, în intervențiile lor, un recul semnificativ al democrației electorale în Republica Moldova și o interferență fără de precedent în actul judiciar. Acest recul contravine standardelor europene circumscrise Acordului de Asociere RM-EU și este cu atât mai grav, cu cât liderul Partidului Democrat și-a asumat, de-a lungul ultimilor ani, statutul (confirmat în conferințe de presă) de a da indicații tuturor puterilor în stat, de pe poziția sa de decident principal al acestei formațiuni. Percepția creează realitățile politice, ceea ce înseamnă că tot ce se întâmplă între Opoziție și curțile implicate în deliberarea acestui caz vor avea repercursiuni asupra asistenței macro-financiare, dar și asupra modului în care procesul politic este evaluat de către instituțiile comunitare (Comisia, Consiliul și Parlamentul European). Căci respectarea votului popular este o condiție sine-qua-non a oricărei guvernări cu pretenții democratice - cu atât mai mult, a unei guvernări angajate într-un Acord de asociere politică cu UE.

Vom aminti, în acest context, că asigurarea independenței justiției reprezintă una dintre cele mai clare și mai non-negociabile condiționalități impuse de UE autorităților din Republica Moldova, cu scopul clar de a pune capăt clientelismului politic, accentuat prin instrumentarea justiției selective în beneficiul unor grupuri oligarhice, și de a reabilita încrederea cetățenilor în statul de drept. Această prioritate a dialogului dintre Chișinăul oficial și instituțiile comunitare (UE) se regăsește în toate, fără excepție, documentele politice adoptate în ultimii ani de către cele două părți. Iar despre faptul că lucrurile nu s-au îmbunătățit semnificativ în respectiva privință vorbește și constatarea neutră că nu există diferențe, în articularea acestei grave probleme pentru justiția din Republica Moldova, în textul recomandărilor Consiliului European din 15 aprilie 2016 și în cel al Consiliului UE-RM din februarie 2018. Bruxellesul rămâne profund îngrijorat de lipsa independenței sistemului judecătoresc și al procuraturii din țara noastră, ceea ce subminează principiile de eficiență, transparență și răspundere a celor care ar trebui să apere cetățenii de abuzuri, corupție și impunitate. Nici ultimul Raport de implementare a Acordului de Asociere RM-UE (din aprilie 2018) nu lasă loc de mult entuziasm. În spatele stilului tehnic adoptat pentru a descrie instituțiile și indicatorii monitorizați se observă tonul vădit nemulțumit al aprecierilor venind din partea UE, care atestă lipsa de voință politică și ambiguitățile acțiunilor politice întreprinse de către partidul de guvernământ (PD) în ultima vreme.

Modificarea sistemului electoral, în 2017, a picat astfel în contrasens total cu recomandările Comisiei de la Veneția (CoE/OSCE-ODIHR), consemnând o anumită dorință de a schimba regulile de joc în folosul celor aflați la putere și în detrimentul normelor fundamentale ale asocierii politice cu UE. La 26 februarie, 2018, Miniștrii de Externe ai Uniunii Europene au susținut unanim că asistența de 100 de mln. de euro, cerută de autoritățile de la Chișinău, va fi acordată doar în funcție de progresul atestat de Republica Moldova tocmai cu referire la condițiile menționate mai sus: statul de drept, sistemul multipartit și garantarea respectării drepturilor omului. Mai mult, Federica Mogherini, șefa diplomației europene, a accentuat existența „unor tendințe” care întăresc îngrijorările UE față de situația politică din Republica Moldova, incluzând printre acestea politizarea instituțiilor statului, clientelizarea mass-media, corupția sistemică și guvernarea slabă, extrasă controlului cetățenesc”, ceea ce ar putea face complicată acordarea asistenței cerute. Reformele stagnează, iar cei mai mulți dintre indicatorii de progres din agricultură sau educație rămân izolați și ating un nivel modest de impact asupra stării generale. Investigarea infracțiunilor din sistemul bancar trenează, în ciuda retoricii unor oficiali moldoveni

de a-și oferi deschiderea maximă și angajament ferm în acest scop, iar lipsa unor rezultate concrete în gestionarea dosarului legat de „spălătoria rusească” și „furtul miliardului” alimentează reticența UE de a nu credita nimic în alb, ce ar justifica oferirea de beneficii comunitare. Încrederea este pierdută, iar restabilirea ei va lua timp și va cere probabil o schimbare radicală a clasei politice în Republica Moldova. UE cere autorităților de la Chișinău progrese în asigurarea funcționalității statului, care include, dar nu se limitează la scoaterea sistemului judecătoresc de sub teascu clientelismului politic, la politicile anticorupție ce nu ar trebui să salveze interesele celor implicați în scheme ascunse, concomitent cu eficientizarea politicilor de integritate și de stimulare a autonomiei locale. Este contraproductiv pentru UE să tolereze exploatarea instituțiilor formale de dialog de către actorii politici din Republica Moldova, fără ca beneficiile asocierii să influențeze viața oamenilor simpli. Comisia Europeană și Serviciul European pentru Acțiune Externă (EEAS) își propune să monitorizeze migălos îndeplinirea condițiilor și a obiectivelor asocierii politice, în strictă corespundere cu art. 212 al Tratatului cu privire la funcționarea Uniunii Europene.

Exigența sporită a oficialilor europeni față de caracterul endemic al corupției și deficiențele regimului politic din Republica Moldova sunt fixate și în ultimul Raport de monitorizare a implementării Acordului de Asociere UE-RM. De facto, documentul atestă carențele implementării, dar și anumite limite obiective în exercitarea unor corective de management al reformelor cu sprijin extern.

Așadar, în ciuda „condiționalităților” impuse în dialogul UE-RM după modelul „biscuitului și biciului”, devine clar că ambii semnatari ai Acordului de Asociere au nevoie de noi energii sociale, ce ar preveni „bagatelizarea” relației bilaterale și ar oferi roluri noi unor actori societali (presă, autorități locale, societate civilă), generând astfel mai multă „reziliență societală”. În același timp, educația europeană ar crea presiuni benefice asupra calității serviciilor publice, ar ajuta la o mai bună interacțiune cu poliția, cu organele judecătorești și cu guvernul central.

Uniunea Europeană și-ar dori să implice în dialogul său cu societatea din Republica Moldova nu doar factori guvernamentali, dar și o serie mai largă de actori autonomi, capabili să înțeleagă mai bine interesele diverse ale societății pe care o reprezintă și să parcurgă transformarea din beneficiari net în contribuitori net ai procesului de europeanizare a statului. Abia atunci când se va produce acest lucru vom afla și noi pentru cine bat clopotele justiției în Republica Moldova.